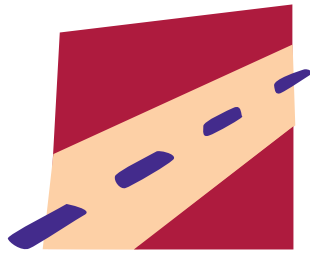

10 JAHRE

10 LET

JANA

Festschrift

zum Festakt am 27. Oktober 2006
im Großen Sitzungssaal
der Regierung der Oberpfalz
anlässlich des 10jährigen Bestehens des
grenzüberschreitenden Aidspräventionsprojektes JANA

Sborník

vydaný k příležitosti oslavy 10letého výročí existence
přeshraničního projektu JANA
27. října 2006
ve velkém zasedacím sále
Vlády Horního Falcka

Emilia Müller
Staatsministerin für Bundes- und Europaangelegenheiten
in der Bayerischen Staatskanzlei

10 Jahre AIDS-Präventionsprojekt JANA

Die Wende in Osteuropa und die Öffnung der Grenzen zu unseren östlichen Nachbarn befreiten unseren Kontinent von einer drückenden Last und gaben ihm eine glänzende Zukunftsperspektive. Doch nicht alles, was sich in den Gebieten beiderseits des ehemaligen Eisernen Vorhangs entwickelte, war erfreulich. So entstand in den grenznahen Gebieten der Tschechischen Republik recht schnell ein Markt für sexuelle „Dienstleistungen“ mit allen seinen negativen Begleiterscheinungen. Die Frauen, die dort nicht selten als Zwangsprostituierte arbeiten mussten, litten zudem unter dem Fehlen gesundheitsbezogener Prävention oder medizinischer Betreuung.

Als vor 10 Jahren das bayerisch-tschechische Projekt JANA gegründet wurde, brachte dies einen entscheidenden Fortschritt. Seitdem haben Prostituierte im tschechischen Grenzgebiet die Möglichkeit, sich psychosozial beraten und medizinisch betreuen zu lassen. Damit wird vor allem ein wichtiger Beitrag im Kampf gegen sexuell übertragbare Krankheiten – an erster Stelle ist hier AIDS zu nennen – geleistet. Immer wieder gelingt es auch, einzelne junge Frauen aus ganz Osteuropa aus ihrer schwierigen Lebenssituation heraus zurück in ein normales Leben zu führen. Zudem betreibt JANA in der Öffentlichkeit sowie bei den Zielgruppen wichtige Aufklärungsarbeit. Seit 2001

beteiligt sich der Freistaat Bayern im Rahmen des EU-Programms „Europa gegen AIDS“ an der Finanzierung des Präventionsprojektes.

Das Projekt JANA ist damit auch ein hervorragendes Beispiel für die grenzüberschreitende Zusammenarbeit in Europa. Mein besonderer Dank gilt allen, die sich auf beiden Seiten der Grenze für den Erfolg des Projekts engagieren, allen voran den Streetworkerinnen.

Als Europaministerin, als Vertreterin der Oberpfalz und nicht zuletzt als Frauenpolitikerin liegt mir viel daran, die Verhältnisse an der bayerisch-tschechischen Grenze insbesondere für Frauen zu verbessern. Prostitution darf nicht, wenn sie schon nicht unterbunden werden kann, zu einer weiteren Gefährdung und Verelendung der betroffenen Frauen führen. Auch muss uns allen daran gelegen sein, die Verbreitung sexuell übertragbarer Krankheiten einzudämmen. Das Projekt JANA begleite ich deshalb nach wie vor mit uneingeschränkter Sympathie – es liegt mir als Oberpfälzerin besonders am Herzen. Ich danke allen Wegbegleitern, Unterstützern und Kooperationspartnern aus Deutschland und der Tschechischen Republik, die sich in den vergangenen zehn Jahren für die Initiative eingesetzt haben. Ich wünsche dem Projekt JANA weiterhin viel Erfolg!

Emilia Müller
Staatsministerin für Bundes- und Europaangelegenheiten

Emilie Müller

Státní ministryně pro spolkové a evropské záležitosti

v Bavorské státní kanceláři

10leté výročí projektu JANA zaměřeného na prevenci AIDS

Politický převrat ve Východní Evropě a otevření hranic s našimi východními sousedy zbavily náš kontinent tíživého břemene a slibovaly skvělou perspektivu do budoucna. Ale ne všechno, co se na obou stranách tehdejší železné opony odehrálo, bylo hodnoceno pozitivně. V příhraničních oblastech České republiky vznikl velmi rychle trh se sexuálními „službami“ i se všemi jeho negativními průvodními jevy. Ženy, které tam většinou nuceně provozovaly prostituci, postrádaly jakoukoliv zdravotní prevenci a péči.

Významným pozitivním krokem bylo založení bavorsko-českého projektu JANA před 10 lety. Od té doby mohou prostitutky v českém příhraničí využívat služeb psychosociální poradny a lékařské péče, což je především důležitý přínos v boji s pohlavně přenosnými nemocemi – na prvním místě s AIDS. V některých případech se dokonce podaří vrátit tyto mladé ženy zpět do normálního života. Projekt JANA navíc zajišťuje důležitou osvětovou činnost

na veřejnosti i mezi cílovými skupinami. Na financování preventivního projektu se v rámci programu EU „Evropa proti AIDS“ podílí od roku 2001 Svobodný stát Bavorsko.

Projekt JANA je také významným příkladem přeshraniční spolupráce v Evropě. Moje poděkování patří všem, kteří se na obou stranách hranice podílejí na úspěchu projektu, zejména pracovnícím zajišťujícím streetwork.

Mým úkolem jako evropské ministryně, zástupkyně Horního Falcka a v neposlední řadě politicky ženy je zlepšení poměrů na bavorsko-české hranici zejména pro ženy. Když už nelze prostituci zakázat, je třeba zajistit, aby nevedla k dalšímu ohrožování a zubožování těchto žen. Zároveň musí být naším společným úkolem omezení šíření pohlavně přenosných nemocí. Projekt JANA má rozhodně mé sympatie – jako obyvatele Horního Falcka mi na něm zvláště záleží. Děkuji všem, kteří se na něm podílejí a podporují ho. Děkuji partnerům z Německa i z České republiky, kteří v oněch uplynulých deseti letech na tomto projektu spolupracovali. Projektu JANA přeji i nadále mnoho úspěchů!

Emilie Müller

Státní ministryně pro spolkové a evropské záležitosti

Dr. Wolfgang Kunert Regierungspräsidenten der Oberpfalz

Mit der Übernahme der Trägerschaft des Aidspräventionsprojektes JANA hat die Regierung der Oberpfalz Neuland betreten. Vor 10 Jahren waren das Gelingen und der Erfolg des Projektes nicht absehbar. Dem sensiblen und weit-sichtigen Engagement von Frau Heide Fleischmann und allen deutschen und tschechischen Mitarbeiterinnen ist es zu verdanken, dass JANA heute ein auf beiden Seiten der Grenze anerkanntes Projekt ist und wir damit ein herausragendes Beispiel deutsch-tschechischer Zusammenarbeit geben können.

Bei allen Unterstützern und Wegbegleitern – der Stadt Furth im Wald, der Stadt Domažlice, dem Förderkreis JANA, Kassandra in Nürnberg, der Aidsberatungsstelle Oberpfalz, dem Hygieneamt Domažlice, der Universitätsklinik Pilsen, der Regionalbehörde Pilsen und anderen – möchte ich mich bedanken, ebenso für die finanzielle Förderung durch bayerische Ministerien.

Das deutsch-tschechische Projekt – drei Jahre eingebunden in das EU-Projekt Umbrella – zeigt, dass schon immer auf die internationale Bedeutung der Vernetzung und Zusammenarbeit in Sachen Gesundheit Wert gelegt wurde.

JANA beruht auf der Notwendigkeit, um der Problematik des Sextourismus an der Grenze zu begegnen und damit die Ausbreitung sexuell übertragbarer Krankheiten, insbesondere HIV/AIDS, einzudämmen. Das Problem kann nur gemeinsam gelöst werden. Infektionen kennen keine Grenzen. Aus unserem Land kommt hauptsächlich die Nachfrage nach sexueller Dienstleistung, die Frauen stammen zum Großteil aus Ländern Osteuropas.

Weil man in einem gemeinsamen Europa enger zusammenrückt, müssen solche Projekte fortgeführt werden. Ich werde mich weiterhin dafür einsetzen, dass JANA in Kooperation mit den tschechischen Partnern fortgeführt und finanziert wird.

Dr. Wolfgang Kunert
Regierungspräsident

Dr. Wolfgang Kunert Prezidenta vlády Horního Falcka

Převzetí záštity nad projektem JANA, zaměřeného na prevenci AIDS, bylo pro vládu Horního Falcka krokem do neznáma. Před 10 lety se úspěch tohoto projektu nedal odhadnout. Citlivé a prozíravé práci paní Heide Fleischmann a všech německých a českých spolupracovníků vděčíme za to, že je dnes JANA na obou stranách hranice uznávaným projektem, který se stal významným příkladem německo-české spolupráce.

Chtěl bych poděkovat všem, kteří tento projekt podporují, tj. Městu Furth im Wald, Městu Domažlice, Kruhu podpory JANA, Kassandře v Norimberku, Poradně AIDS v Horním Falcku, Hygienické stanici v Domažlicích, Fakultní nemocnici v Plzni, Krajskému úřadu Plzeňského kraje a dalším, v neposlední řadě děkuji také za finanční podporu od bavorských ministerstev.

Německo-český projekt, který byl tři roky součástí evropského projektu Umbrella, je důkazem toho, že mezinárodní propojení a spolupráce měly v oblasti zdravotnictví vždy velký význam.

Projekt JANA se snaží řešit problematiku přeshraniční sexuální turistiky, a tím zmírnit šíření pohlavně přenosných nemocí, zejména HIV/AIDS. Problém lze řešit pouze společně. Infekce totiž neznají hranice. Poptávka po sexuálních službách přichází zejména z naší země, ženy zase pocházejí především ze země východní Evropy.

Vzhledem k tomu, že v rámci společné Evropy dochází k čím dál většímu sbližování, je třeba v takových projektech pokračovat. Osobně budu i nadále usilovat, aby projekt JANA byl ve spolupráci s českými partnery úspěšný, jeho činnost pokračovala a získala potřebnou finanční podporu.

Dr. Wolfgang Kunert
Prezident vlády

MUDr. Petr Zimmermann
Hejtman Plzeňského kraje

Jsem rád, že můžu být svědkem dlouholetého úspěšného fungování jednoho z přeshraničních projektů, který vznikl na základě úzkých vztahů mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo a který je součástí i partnerství mezi Plzeňským krajem a Vládou Horního Falcka.

Projekt JANA, který se začal již v lednu 1997 zabývat prevencí onemocnění HIV/AIDS a přenosu pohlavních nemocí (STD), dosáhl za svou existenci mnoha pozitivních výsledků. Kladné výsledky jsou v mnohých případech přičítány streetwork-pracovnicím, kdy je důležitý vstřícný přístup a získání důvěry prostitutek. To se dle statistik tohoto projektu pracovnicím podařilo. Neméně důležitá je také úzká spolupráce s Dermatovenerologickou klinikou FN Plzeň.

Věřím, že toto desetileté výročí je dostačujícím důkazem přeshraniční spolupráce a že i za 5 let budeme slavit úspěchy tohoto projektu.

MUDr. Petr Zimmermann
Hejtman Plzeňského kraje

MUDr. Petr Zimmermann
Präsident der Region Pilsen

Es freut mich, dass ich ein Zeuge des langjährigen, erfolgreich laufenden grenzüberschreitenden Projektes sein darf, das durch enge Beziehungen zwischen der Tschechischen Republik und der Bundesrepublik Deutschland entstanden ist und gleichzeitig Bestandteil einer Partnerschaft zwischen der Region Pilsen und der Regierung Oberpfalz ist. Das Projekt JANA, das sich seit Januar 1997 mit der Prävention von HIV/AIDS und Geschlechtskrankheiten (STD) beschäftigt, hat mittlerweile viel Positives erreicht. Positive Ergebnisse werden in vielen Fällen den tschechischen Streetworkerinnen zugeschrieben. Diese müssen auf die Prostituierten offen zugehen und Vertrauensbasis schaffen, was nach den Statistikangaben dieses Projektes den Streetworkerinnen gelungen ist. Genauso wichtig ist die enge Zusammenarbeit mit der „Dermatovenerologischen Klinik“ der Universitätsklinik Pilsen.

Ich glaube, dass dieses 10jährige Jubiläum ausreichenden Beweis für die grenzüberschreitende Zusammenarbeit gibt und wir auch noch in fünf Jahren Erfolge dieses Projekts feiern.

MUDr. Petr Zimmermann
Präsident der Region Pilsen

Prof. MUDr. Vladimír Resl, CSc

Dermatovenerologická klinika FN Plzeň

Vědecký sekretář České Dermatovenerologické společnosti

Vedoucí venerologické sekce společnosti

10 let JANA– Regensburg – Plzeň

Vážení přátelé a spolupracovníci z obou stran hranice!

Setkáváme se dnes, při příležitosti 10. výročí založení společného česko-německého projektu, který začínal zprvu jako projekt WHO – Umbrella – Network. Měl řešit zejména zdravotní a preventivní problémy na hranicích různě rozvinutých ekonomik. Obě strany se obávaly prudkého vzplanutí STI a zejména HIV/AIDS.

Do naší demokratické revoluce jsme byli zvyklí na naprosto striktní, jednoznačnou, přesnou práci a naše hlášení a vyhledávání osob s pohlavními nemocemi bylo strojevě přesné a absolutní. Systém se z velké části zhroutil při změně sociálních a politicko-ekonomických poměrů. Naprosto spolehlivá síť dispenzarizace pohlavních nemocí s vyhledáváním kontaktů a zdrojů onemocnění se ze 100% státních zařízení nepřenese do privátních ordinací. Navíc vznikl nový fenomén, do té doby u nás malý a skrytý, tzv. sexuální průmysl, tj. veřejné domy, včetně pouliční prostituce, což není stále i podle platných zákonů České republiky a mezinárodních smluv vůbec zákonné. Tato činnost probíhá většinou pod různou zástěrkou (např. noční bary, masážní salóny apod). I u nás začala narůstat křivka syfilisu, včetně případů HIV. Přesto zdaleka nedosahují počty nemocných výskytu jako v okolních státech. Vlastní občané našeho státu jsou 2x méně nemocní, nežli je číslo

importovaných případů. Nejvíce se obáváme nemocných z Ukrajiny, Ruska, Běloruska, kteří jako migranti přicházejí k nám, často se snahou proniknout dále na západ Evropy. Tyto ženy jsou také nejčastěji využívány z nejrůznějších důvodů k prostituci. Špatná je skutečnost, že dermatovenerologická pracoviště s kompletním vybavením a laboratorním zázemím nejsou touto klientelou navštěvována. Chybou je, že není-li vyšetřování a shromažďování výsledků jednotné, včetně hlášení a konfirmace, nejsou výsledky dobře využity k cílenému postupu proti venerickým nálezům. Proto si i naše Česká dermatovenerologická společnost váží projektu „JANA“, který odstraňuje většinu nedostatků a bylo by možné jej využít jako modelu k řešení situace v celé republice. Nedosahuje sice efektivity dřívější situace, ale je řešením a mohl by při větším územním rozšíření pokrýt stejně ohrožené oblasti ČR. Za 10 let bylo dosaženo poměrně značného množství zachycených případů syfilisu, včetně žen s pozitivitou HIV, kromě zjištění dalších STD. Z mnoha důvodů je nesmírně důležitá pravidelnost možného vyšetřování. Protože vidíme v domáckém centru „JANA“ zájem o vyšetření i ze vzdálenějších míst Plzeňského kraje, snažíme se zavést i mobilní vyšetřovací jednotku, která by pravidelně navštěvovala příslušné oblasti.

Přeji další zdar a úspěchy v preventivní činnosti i ve vyšetřování STD na společné česko-německé hranici!

Prof. MUDr. Vladimír Resl, CSc

Prof. MUDr. Vladimír Rešl, CSc

Dermatovenerologische Klinik des Fakultätskrankenhauses in Pilsen

Wissenschaftlicher Sekretär der Tschechischen dermatovenerologischen

Gesellschaft / Leiter der venerologischen Sektion der Gesellschaft

10 Jahre JANA – Regensburg – Pilsen

Sehr geehrte Freunde und Mitarbeiter beiderseits der Grenze!

Wir kommen heute anlässlich des zehnjährigen Gründungsjubiläums des gemeinsamen tschechisch - deutschen Projektes zusammen, das zunächst als das Projekt WHO – Umbrella – Network in die Wege geleitet wurde. Das Ziel dieses Projektes war vor allem die Lösung der medizinischen und präventiven Probleme an der Grenze zwischen zwei unterschiedlich entwickelten Wirtschaften. Beide Seiten befürchteten einen gewaltigen Anstieg der sexuell übertragbaren Krankheiten, vor allem HIV/AIDS.

Bis zur Wende waren wir strikte, eindeutige und genaue Arbeit gewohnt, unsere Suche nach Personen mit Geschlechtskrankheiten und deren Meldung war statistisch genau und lückenlos. Das System ist größtenteils bei der Wende der sozialen und politisch-wirtschaftlichen Verhältnisse gescheitert. Das absolut verlässliche Netz der Erfassung und der medizinischen Betreuung von geschlechtskranken Personen mit Suche nach Kontakten und Krankheitsquellen wurde nicht hundertprozentig von den staatlichen medizinischen Einrichtungen auf die Privatorganisationen übertragen. Zudem ist bei uns ein neues bis dahin kleines und verstecktes Phänomen entstanden, und zwar die Sexindustrie, d.h. Bordelle, Straßenprostitution, was nach den gültigen Gesetzen der Tschechischen Republik und überhaupt nach den internationalen Abkommen nicht legal ist. Diese Tätigkeit findet meistens verschleiert statt (z. B. Nightbars, Massagesalons usw.). Auch bei uns steigen die Syphilis- und HIV-Fälle an. Dennoch erreichen unsere Kranken bei weitem nicht die Zahlen in den Nachbarstaaten. Die Anzahl der eigenen kranken Bürger ist in

unserem Staat 2x niedriger als die Zahl der importierten Fälle. Die größte Angst besteht bei uns vor den Kranken aus der Ukraine, Russland, Weißrussland, die als Migranten zu uns kommen, oft mit dem Ziel, weiter nach Westeuropa zu gelangen. Diese Frauen werden auch aus unterschiedlichen Gründen meistens zur Prostitution mißbraucht. Wir stellen leider fest, dass unsere dermatovenerologischen Arbeitsstellen mit kompletter Ausstattung und Labormöglichkeiten von dieser Klientel nicht besucht werden. Wenn aber die Untersuchungen und die Ergebniserfassung einschließlich Meldungen und Aufnahmen nicht einheitlich sind, werden die Ergebnisse zum gezielten Vorgehen gegen die Geschlechtskrankheiten nicht gut genutzt. Deshalb wird das Projekt „JANA“, das die meisten Mängel beseitigt, auch von unserer Tschechischen dermatovenerologischen Gesellschaft sehr geschätzt. Es wäre möglich, dieses Projekt als ein Modell zur Lösung der Situation in der ganzen Republik heranzuziehen. Die Effizienz der ehemaligen Situation wird zwar nicht erreicht, aber es ist eine Lösung, die bei einer lokalen Ausweitung gleich betroffene Gebiete der Tschechischen Republik bedecken könnte. In diesen 10 Jahren wurde eine verhältnismäßig große Menge an Syphilisfällen, einschließlich Frauen mit dem Befund HIV positiv, neben weiteren Geschlechtskrankheiten entdeckt. Aus vielen Gründen ist die Untersuchungsregelmäßigkeit sehr wichtig. Da wir im „JANA-Zentrum“ in Domažlice Untersuchungsinteresse auch von entfernten Orten der Region Pilsen wahrnehmen, versuchen wir eine mobile Untersuchungsstation einzuführen, die auch andere Gebiete regelmäßig besuchen würde.

Ich wünsche weiterhin gutes Gelingen und viel Erfolg sowohl in der Vorbeugungstätigkeit, als auch in der Untersuchung der Geschlechtskrankheiten an der gemeinsamen tschechisch-deutschen Grenze!

Prof. MUDr. Vladimír Rešl, CSc

Dipl. Pädagoge Frieder Alberth Connect plus e.V., Augsburg

„Der Weg im Kampf gegen AIDS in Osteuropa ist noch lange“

Seit 10 Jahren steigt die Zahl der HIV-Infektionen in den Nachfolgestaaten der Sowjetunion, vor allem in Russland und der Ukraine stark an. Osteuropa gehört zu den Regionen der Welt mit den meisten Zunahmen. Zuerst waren dort die Drogengebraucher betroffen. Heute sind es vor allem Frauen und Kinder. Im Sommer 2006 waren beim Nationalen Aids-Zentrum in Kiew in der Ukraine über 110.000 HIV-Infizierte registriert. WHO und UNAIDS schätzen die Zahl auf 400.000. Nicht anders in der Russischen Föderation: Die offizielle Zahl liegt bei 350.000, Experten gehen jedoch von über 1 Million aus. In den Großstädten in der Ukraine und in Russland sind bald 5% der Jugendliche infiziert. Noch ist der Trend nicht gebrochen.

Während der Sowjetzeit gab es kaum nennenswerte Zahlen an HIV-Infektionen in Osteuropa. Nach dem Zerfall der Sowjetunion veränderte sich jedoch vieles grundlegend: besonders für viele Jugendliche gab es keine Arbeit mehr, wenig Ausbildung und es gingen Ideale verloren. Die Staaten und auch ihre Bürger mussten nach einer neuen Identität suchen – dieser Prozess ist noch lange nicht abgeschlossen, wie wir in der Ukraine erleben. Es gab Arbeitslosigkeit, Privatisierung des staatlichen Vermögens, Bildung des Oligarchen-Systems und Ausbau der Strukturen und Machtpositionen, die Korruption verfestigten und nicht abbauen. Ein Nährboden für Hoffnungslosigkeit und der Sehnsucht dieser Welt zu entfliehen. Afghanistan-Veteranen brachten das Know-how für die Herstellung von Drogen aus Mohn mit. So war es kein Wunder, dass der Drogengebrauch rasant anstieg. Für die Ukrainer und Russen war Aids eine Seuche des Westens. So gab es Anfang der Neunziger Jahre kaum Wissen über die Übertragungswege einer HIV-Infektion.

Als ein Beispiel soll aus Odessa, die Partnerstadt von Re-

gensburg, eine Hafenstadt am Schwarzen Meer berichtet werden: Nicht unweit der Stadt gab es einen Platz, den alle nur Palermo nannten. Dort trafen sich täglich Tausende von Drogengebraucher. Kleindealer gingen mit Gefäßen voller „Shirka“ – so heißt der selbst hergestellte Stoff aus Mohn – durch die Menge und jeder konnte mit seiner Spritze für ein paar Grivna seine Spritze auffüllen. Heute wird die Zahl der HIV-Infizierten in Odessa offiziell mit 16.000 angegeben, tatsächlich dürften es 50.000 oder 60.000 sein. Unwissenheit und die politischen Verhältnisse förderten die dramatische Entwicklung am Anfang. Der Global Fund, eine Einrichtung der UN, brachte 90 Mio. Dollar ins Land – für Prävention und Therapie. Hunderte von inländischen und ausländischen Organisationen entwickelten Konzepte und Programme und setzen diese auch um. Doch die Zahlen steigen und steigen. Warum?

Waren es am Anfang die Drogengebraucher, so ist die Infektion längst in der Allgemeinbevölkerung angekommen. Drogengebraucher brauchen täglich ihren Stoff. Das kostet am Tag ca. 5 € umgerechnet. Wie bei uns ist das Geld auf zwei Wegen zu bekommen: Diebstahl oder Prostitution. Prostitution ist in der Ukraine verboten, doch in einem komplizierten Geflecht aus Abhängigkeiten und Profitgier verdienen viele daran und letztlich hat kaum jemand ein Interesse, das Gesetz tatsächlich umzusetzen oder die Prostitution zu legalisieren. Allein in Odessa wird die Zahl der Prostituierten auf Tausende geschätzt. Über die Freier ist deshalb das Virus schon längst in der Allgemeinbevölkerung angekommen. Die Zahl der Heterosexuellen Männer und Frauen bei den Neuinfektionen steigt an. Waren es am Anfang noch 90 % der Neuinfizierten Drogengebraucher, sind es heute noch 60 %. Aber in den Köpfen ist diese Entwicklung noch nicht angekommen.

Wir alle wissen, dass Aids erst nach Jahren ausbricht. Dann bekommt die Krankheit ein Gesicht. Aidskrank sind 2006 in der Ukraine vor allem die Drogengebraucher und so

nimmt es auch die Gesellschaft wahr. Und da Drogengebrauch nicht nur im Verständnis der Gesellschaft, sondern auch im Verständnis der Politiker und Ärzte eine Charakterschwäche und keine Krankheit ist, wird nicht begriffen, dass in der Zwischenzeit die Allgemeinbevölkerung die Gruppe ist, die sich infiziert. Das will man noch nicht wahrhaben.

Ein weiterer Grund für das Ansteigen der Zahlen liegt in der Struktur des Gesundheitssystems. In jeder Stadt gibt es ein staatliches Aids-Zentrum, das alle Aufgaben wahrnimmt: Prävention, Beratung, ambulante und stationäre Therapie und auch Kontrolle. Das Aids-Zentrum wird zentralistisch geführt, der Patient wird als Befehlsempfänger verstanden. Dorthin wendet sich ein Mensch nur, wenn es nicht mehr anders geht. Obwohl eine Unzahl von Fortbildungen angeboten werden, ist das Wissen um HIV und AIDS noch nicht sehr verbreitet. Zudem ist schon immer die innere Einstellung, die eigene Haltung ein wichtiger Faktor in der Prävention und auch in der Behandlung. Es fehlt nicht an Fortbildungsmöglichkeiten, es fehlt einfach am Willen, das Problem auf allen Ebenen anzugehen. Bei der Regierung ebenso wie beim Arzt im Aids-Zentrum.

Der Anteil der Frauen steigt immer mehr an. Entweder steigen sie aus ökonomischen oder aufgrund von Abhängigkeiten in die Prostitution ein oder sie werden von ihren Männern infiziert, die bei Prostituierten waren. Oft erfahren die Frauen von ihrer Infektion erst, wenn sie gesundheitliche Probleme haben und ins Krankenhaus müssen, oder sie werden schwanger und werden vom Frauenarzt getestet. Die Fachkräfte sehen das Problem, die Politik

noch nicht. Dramatische Berichte von Frauen, die unter Gewalt leiden müssen, die oft durch Alkohol ausgelöst wird, kann man in jeder Selbsthilfegruppe hören.

Kehren wir zurück zu unseren Bemühungen in Deutschland, die richtigen und effektiven Maßnahmen zu finden um die verschiedenen Zielgruppen zu erreichen. Auch bei uns hat es lange gedauert, bis es Substitutionsprogramme gab, die Klienten vor Verelendung bewahren und Sucht als eine Krankheit sehen. Auch bei uns war und ist es schwierig, dass Frauen sich zu ihrem HIV-Status bekennen können. Und wir sind ein reiches Land mit einer liberalen und offenen Grundeinstellung.

In der Ukraine und in Russland sind sehr viele Neuinfektionen in sehr kurzer Zeit entstanden und ein Gesundheitssystem ist überhaupt nicht darauf vorbereitet. Alles muss viel schneller und wirksamer angegangen werden als in den 80iger und 90iger hier im Westen. Und ist es nicht auch verständlich, wenn die Ukrainer und Russen vorsichtiger geworden sind mit dem Transfer des Wissens und der Methoden aus dem Westen? Im Business, wie es in der Ukraine heißt, wenn jemand Geschäfte macht, haben sie nicht immer die besten Erfahrungen gemacht.

Dies sollte uns nicht abhalten, wo immer es geht, Projekte zu unterstützen. Nicht unbedingt durch Finanzen, vielmehr durch unsere Offenheit, unsere Beständigkeit und unsere Möglichkeiten, mit Partner vor Ort gemeinsam den Kampf aufzunehmen.

„Boj proti AIDS ve východní Evropě má ještě dlouhou cestu před sebou“

Počet HIV infikovaných v zemích bývalého Sovětského svazu, zejména v Rusku a na Ukrajině již 10 let výrazně roste. Východní Evropa patří k oblastem s nejvyšším nárůstem na světě. Zpočátku byli postiženou skupinou uživatelé drog, dnes to jsou především ženy a děti. V létě roku 2006 bylo u Národního AIDS centra v Kyjevě na Ukrajině registrováno více než 110 000 osob infikovaných virem HIV. WHO a UNAIDS odhadují skutečný počet na 400 000. Jinak tomu není ani v Ruské federaci: oficiální statistiky uvádějí číslo 350 000, experti však hovoří o více než 1 milionu. V ukrajinských a ruských velkoměstech je infikováno téměř 5 % mladých lidí. A tento trend stále pokračuje.

V dobách Sovětského svazu byly počty infikovaných ve východní Evropě takřka zanedbatelné. Po rozpadu sovětské velmoci došlo k zásadní změně: mnoho mladých lidí nenašlo práci, chybělo vzdělání, ideály se vytratily. Státy postsovětského Ruska i jejich občané museli hledat novou identitu – a tento proces ještě zdaleka není u konce, jak je patrné na příkladu Ukrajiny. Nezaměstnanost, privatizace státního majetku, vznik oligarchického systému, vytváření struktur a mocenských pozic, které podporují a prohlubují korupci, to vše vytváří živnou půdu pro beznaděj a touhu uniknout z tohoto světa. Váleční veteráni z Afghánistánu s sebou přinesli know-how na výrobu drog z máku. Není tedy divu, že konzumace drog razantně vzrostla. Ukrajinci a Rusové považovali AIDS za mor Západu. Proto také počátkem devadesátých let existovalo jen velmi málo informací o způsobech přenosu infekce HIV. Jako příklad bych uvedl Oděsu, partnerské město Řezna a přístavní město na pobřeží Černého moře. Nedaleko města se nacházelo místo, které nikdo nenazval jinak než „Palermo“. Na tomto místě se dennodenně scházely

tisíce uživatelů drog. Mezi nimi procházeli drobní dealéři s nádobou plnou „shirka“ – tak se nazývá podomáčku vyrobená látka z máku – a každý si mohl za pár hřiven naplnit svou stříkačku. Dnes oficiální čísla v Oděse uvádějí 16 000 HIV infikovaných, ve skutečnosti jich ale bude asi 50 až 60 000.

K počátečnímu dramatickému vývoji přispěla neznalost a politické poměry. Mezinárodní organizace Global Fund poskytla zemi 90 milionů dolarů na prevenci a terapii. Stovky tuzemských i zahraničních organizací navrhly různé koncepty a programy, které byly také realizovány. Přesto počty stále rostou. Proč?

Zatímco na začátku byli postiženou skupinou „jen“ drogově závislí, v současné době je infekce rozšířená do všech vrstev obyvatelstva. Drogově závislí totiž potřebují svoji látku denně, což stojí v přepočtu přibližně 5 €/den. Finanční prostředky lze získat tak jako u nás dvěma způsoby: krádeží nebo prostitucí. Prostituce je na Ukrajině sice zakázaná, ale ve složité spleti závislosti a ziskuchtivosti na ní mnozí vydělávají. Proto také nemá téměř nikdo zájem na skutečném prosazování legislativy či na samotné legalizaci prostituce. Jen v Oděse se počet prostitutek odhaduje na tisíce. Přes zákazníky se tak virus již dávno roznesl mezi další vrstvy obyvatelstva. Roste počet nově infikovaných heterosexuálně orientovaných mužů a žen. Zatímco nově nakažených konzumentů drog bylo na začátku 90 %, dnes jich je ještě 60 %. Ovšem lidé si tento vývoj zatím neuvědomili.

Všichni víme, že onemocnění AIDS propuká teprve po několika letech, kdy nemoc ukáže svou pravou tvář. Nemocí AIDS trpí v roce 2006 na Ukrajině především drogově závislí a společnost to také tak vnímá. Nejen společnost, ale i politici a lékaři pohlížejí na konzumaci drog jako na charakterovou slabost a nikoliv jako na nemoc, proto si také neuvědomují, že se infekce šíří mezi další skupiny obyvatelstva. To nikdo nechce brát vážně.

Další příčina nárůstu počtu nakažených spočívá ve struktuře zdravotního systému. V každém městě je státní Aids centrum, které zastává všechny úkoly: prevenci, poradenství, ambulantní a stacionární terapii a také kontrolu. Toto centrum je řízeno centrálně a pacient je chápán jako příjemce rozkazů. Člověk se proto na centrum obrací až v případech, kdy mu nic jiného nezbyvá. Přestože je zde nabídka pro další vzdělávání velmi vysoká, poznatky o problematice HIV a AIDS nejsou příliš rozšířeny. Navíc velmi důležitým faktorem v prevenci a péči o nemocné je vnitřní postoj. To, co zde chybí, nejsou možnosti dalšího vzdělávání, ale jednoduše vůle řešit tento problém na všech úrovních. Jak na úrovni vládní, tak i u lékařů v Aids centru.

Podíl žen nakažených virem HIV neustále roste. Tyto ženy se buď z ekonomických důvodů nebo kvůli závislosti stávají prostitutkami, a nebo se nakazí od svých mužů, kteří mají s prostitutkami pohlavní styk. O své infekci se často dozvědí, až když mají zdravotní problémy a musí do nemocnice, nebo když otěhotní a podstoupí gynekologické vyšetření. Odborníci tento problém již vidí, politici zatím ještě ne. V každé terapeutické skupině tak můžeme slyšet dramatické příběhy žen, které jsou vystaveny násilí, jehož příčinou bývá často alkohol.

Vraťme se ale zpět k našim snahám v Německu. Naším cílem je naléznout správná a efektivní opatření k oslovení různých cílových skupin. I u nás trvalo dlouho, než vznikly substituční programy, které chrání klienty před zubožením a závislost považují za nemoc. A i u nás bylo a je pro ženu těžké přiznat se ke své nemoci. Přitom jsme bohatá země s liberálním a otevřeným smýšlením.

Na Ukrajině a v Rusku se během velmi krátké doby nakazilo velmi mnoho lidí a zdravotní systém na to vůbec není připraven. Vše je třeba řešit mnohem rychleji a účinněji než v 80tých a 90tých letech zde na západě. Na druhou stranu je také pochopitelné, že jsou Ukrajinci a Rusové opatrnější při přejímání poznatků a metod ze západu. V byznysu, jak se na Ukrajině říká obchodu, neudělali vždy tu nejlepší zkušenost.

To by nás však nemělo odradit od podpory projektů. Podporou zde není míněna jen podpora finanční. Projekt můžeme podpořit i tím, že se se svou otevřeností, vytrvalostí a možnostmi zapojíme s partnerem přímo na místě do boje.

Dipl. Sozialpädagogin (FH) Elisabeth Suttner-Langer Projektleiterin

10 Jahre Aidspräventionsprojekt JANA

Das Aidspräventionsprojekt JANA arbeitet zielgruppenorientiert und präventiv im bayerisch-tschechischen Grenzgebiet, um die Ausbreitung sexuell übertragbarer Krankheiten vor allem HIV/AIDS zu verringern. Durch die Koppelung von Präventionskampagnen und gezielter Gesundheitsfürsorge, insbesondere durch spezielle Streetworker-Programme, lassen sich Risikogruppen deutlich besser erreichen. JANA hat durch umsichtige, transparente, methodisch durchdachte Arbeit auf beiden Seiten der Grenze hohe Akzeptanz erlangt, sowohl in der Szene als auch in Fachkreisen.

Zu Beginn vor 10 Jahren betreuten wir ca. 20 Clubs, jetzt sind es etwa 70. Wie viele Prostituierte sich im Grenzgebiet aufhalten, können wir nur schätzen; pro Club arbeiten im Schnitt 4-5 Frauen, jedoch gibt es auch Clubs, in denen bis zu 30 Frauen tätig sind. Bis im Jahr 2002 haben wir ein stetiges Ansteigen des Angebots der Prostitution in bordellartigen Betrieben festgestellt. Nach unseren Beobachtungen geht die Zahl seitdem leicht zurück. In dem von uns regelmäßig betreutem Gebiet (Landkreise Domažlice, Tachov und Klatovy) war und ist die Straßenprostitution schon immer eher gering, etwa nur ein Zehntel der geschätzten Gesamtzahl von den in der Prostitution tätigen Frauen bieten sexuelle Dienstleistungen auf der Straße an.

Die Situation für unsere Klientinnen hat sich im Laufe der Jahre geändert. Das Wohlstandsgefälle zwischen den beiden Ländern wird geringer, trotzdem erwarten deutsche Freier weiterhin ein Billigangebot sexueller Dienste. Zusätzlich zu diesen Forderungen führen die bestehenden Abhängigkeitsstrukturen zu einem steigenden Konkurrenzdruck unter den Frauen. Dies bedingt, dass Safer-Sex-Regeln außer Acht gelassen werden und die Ansteckungsgefahr sich erhöht.

Daneben hat Aufklärung und Öffentlichkeitsarbeit für Freier einen hohen Stellenwert. Die Umsetzung gestaltet sich für uns jedoch schwierig, da wir Männer nur im Milieuumfeld als Freier ansprechen können. Außerhalb der Szene fühlt sich jeder Mann beleidigt, wenn er als Kunde angesprochen wird. Den Freier gibt es nicht. Das sind völlig unterschiedliche Män-

ner: Familienväter, Ledige, Junge, Ältere. Viele kamen schon als Jugendliche mit der Szene in Kontakt. Hier versuchen wir anzusetzen. Bei unseren Infoveranstaltungen an den Schulen sprechen wir mit den Jugendlichen neben gesundheitspräventiven Themen vor allem auch über Prostitution und regen sie an, sich damit auseinanderzusetzen. Dadurch soll vorgebeugt werden, dass sie leichtfertig in die Szene geraten.

Die Einreisebedingungen nach Tschechien haben sich im Laufe der Jahre verändert, wodurch sich die durchschnittliche Aufenthaltsdauer im Land auch im Hinblick auf das Schengen-Abkommen verkürzt hat. Dadurch ist die Fluktuation der Klientinnen, die aus anderen osteuropäischen Ländern kommen, größer, die Erreichbarkeit für uns schwieriger geworden. Ein zielgruppenorientiertes, freiwilliges und anonymes Beratungsangebot ist unbedingt notwendig, um alle Frauen, auch die, die keinen legalen Aufenthaltsstatus haben, zu erreichen. Aus unserer Sicht wäre es hilfreich, gerade diesen Aspekt in die Gesetzgebungen der betroffenen Länder einfließen zu lassen.

Die sexuell übertragbaren Krankheiten und HIV/AIDS steigen weltweit an. JANA ist mit seinem gesundheitspräventiven Ansatz auf dem richtigen Weg. Ich freue mich sehr, dass wir durch viel Unterstützung und Spenden jetzt mit einem mobilen Untersuchungsbus unser bisheriges Angebot ausbauen und niederschwellig gestalten können. Mit vielen anderen Aspekten, wie Frauenhandel, Zwangsprostitution oder wirtschaftlicher Not, sind wir bei unserer Arbeit konfrontiert und versuchen den Frauen Hilfestellung zu geben und gemeinsam Lösungen zu erarbeiten. Unsere Hauptaufgabe ist nach wie vor, zu den Frauen Vertrauen aufzubauen und ihnen gesundheitspräventive Angebote nahe zu bringen. Wertungsfrei wollen wir die Stärkung des Selbstwertes erreichen und mit unserer Unterstützung eigenmotiviertes Handeln fördern.

Für das Projekt JANA wünschen und hoffen wir, dass die fruchtbare deutsch-tschechische Zusammenarbeit sich weiter verfestigt und wir auf beiden Seiten einen offiziellen Status und eine gesicherte Finanzierung bekommen. Bei allen Wegbegleitern, Unterstützern und Kooperationspartnern möchte ich mich sehr herzlich bedanken.

10 let projektu JANA

Projekt JANA se věnuje prevenci a práci s určenou cílovou skupinou v bavorsko-českém příhraničí s cílem zamezit šíření sexuálně přenosných chorob, zvláště HIV/AIDS. Spojením kampaní o prevenci a cílené zdravotní péče, obzvláště speciálními programy streetworkerů, lze výrazně lépe pokrýt rizikové skupiny. Projekt JANA si díky prozíravé, transparentní a metodicky promyšlené práci na obou stranách hranice získal velké uznání, a to jak v terénu, tak v odborných kruzích.

Na začátku před 10 lety jsme se starali o asi 20 klubů, nyní je to asi 70. Kolik se v příhraničí zdržuje prostitutek, můžeme jen odhadovat. V jednom klubu pracuje v průměru 4-5 žen, jsou ale i kluby, ve kterých je jich až 30. Až do roku 2002 jsme zaznamenávali neustálý nárůst prostituce v různých podnicích, podle našeho pozorování se toto číslo od té doby mírně snížilo. V oblasti, o kterou pravidelně pečujeme (okresy Domažlice, Tachov a Klatovy), byla a je pouliční prostituce vždy spíše menší, asi jen jedna desetina odhadnutého celkového počtu žen zabývajících se prostitucí nabízí sexuální služby na ulici.

Situace se pro naše klientky v průběhu let změnila. Rozdíl životní úrovně mezi oběma zeměmi se stále vyrovnává, přesto němečtí zákazníci neustále očekávají nabídku levných sexuálních služeb. Kromě těchto očekávání vedou současné organizační struktury ke stoupajícímu konkurenčnímu tlaku mezi ženami, což znamená, že se pravidla bezpečného sexu pomíjí a zvyšuje se nebezpečí nákazy.

Osvěta a práce se zákazníky mají velkou hodnotu, jejich realizace je pro nás ale obtížná, jelikož můžeme muže oslovit jen v bezprostřední blízkosti prostitutek. Mimo toto prostředí se každý muž cítí napaden, když ho oslovíte jako zákazníka. Typický zákazník neexistuje. Jedná se o zcela

odlišné muže, otce od rodin, svobodné, mladé, starší. Mnozí z nich se do tohoto prostředí dostali již v mladém věku. Zde se pokoušíme začít. Při svých informativních schůzkách ve školách hovoříme s mladými kromě témat zdravotní prevence také především o prostituci a dáváme jim podněty k tomu, aby se s tímto tématem vypořádali. Cílem je zabránit, aby do tohoto prostředí bezmyšlenkovitě sklouzli.

Podmínky vstupu do České republiky se v průběhu let změnilý tak, že se průměrná délka pobytu v zemi i s ohledem na Schengenskou dohodu zkrátila. Tím se zvýšila fluktuace klientek, které pocházejí z východoevropských zemí, a jejich dosažitelnost je pro nás obtížnější. Nezbytně nutné je anonymní a dobrovolné poradenství směřované na danou cílovou skupinu, abychom se dostali ke všem ženám, i k těm, které jsou v zemi ilegálně.

Počet nakažených sexuálně přenosnými chorobami a HIV/AIDS celosvětově neustále stoupá. JANA je se svým preventivním programem na správné cestě. Mám radost, že můžeme naši dosavadní nabídku díky velké podpoře a darům rozšířit o mobilní zdravotnický autobus.

Při své práci jsme konfrontováni s mnoha jinými aspekty, jako je obchod se ženami, nucená prostituce a ekonomická nouze, přičemž se pokoušíme ženám poradit a hledat společná řešení jejich situace. Naším hlavním úkolem ale bylo a je získat si důvěru žen a nabídnout jim naše preventivní zdravotnické programy. Bez hodnocení chceme dosáhnout posílení jejich sebevědomí a podporovat jejich vlastní rozhodování.

Našemu projektu přejí, aby se plodná německo-česká spolupráce dále upevňovala a abychom na obou stranách hranice dosáhli oficiálního statutu a jistého zdroje financování. Chtěla bych srdečně poděkovat všem, kteří nám fandí, kteří nás podporují a kteří s námi spolupracují.

JANA
Aidspräventionsprojekt
Regierung der Oberpfalz
Emmeramsplatz 8
D-93039 Regensburg
Tel. 0941 5680-649 /Fax: -9649
E-mail: elisabeth.suttner-langer@reg-opf.bayern.de

JANA
Centrum pro prevenci HIV/AIDS & STD
U Nemocnice 148
CZ-34401 Domažlice
Tel. + Fax: 00420 379/77 8 222
E-mail: centrum.jana@centrum.cz